

Nogle Bemærkninger om de nuværende Grønlænderes Tilstand,

Geografisk Tidsskrift, Bind 1 (1877)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/gto/gto_0001-PDF/gto_0001_67544.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=67544>

pdf genereret den : 22/5-2008

Det danske geografiske Selskab.

Allet paa *Medlemmerne* er nu (den 25de Februar) steget til 750, hvoraf 100 Damer. De *livsvarige* Medlemmers Tal er 33, og heraf have følgende tegnet sig for:

50 Kr.: Kand. filol. *Rafn*, Frøkenerne *D. & H. & Chr. & C. Rafn*, Greve *U. A. Holstein* (Holsteinborg), Komtesserne *A. & V. Holstein*, Stiftsdame *Bartholin*.

Et større Bidrag er fremdeles tilflydt Selskabet, i det Hr. Kommerceraad *I. V. Heyman* har opfordret Bestyrelsen til at lade foretage en antikvarisk Undersøgelse af de Levninger fra de gamle Nordboeres Tid, som findes f. Ex. i Julianehaabs Distrikt i Sydgrønland; han har tillige som "foreløbigt" Bidrag dertil tegnet sig for 2000

Kr. I Anledning af denne betydelige Gave har Bestyrelsen nedsat et Udvalg, bestaaende af Dhrr. Docent *Brynjulfsen*, Prof. *Engelhardt*, Etatsraad, Prof. *Japetus Steenstrup*, Mineralog, Assistent *Steenstrup*, Direktør *Rink*, Kammerherre *Worsaae* og Prof. *Erslev*, for at tage denne vigtige Sag under Overvejelse.

I det andet Møde meddeltes nedenstaaende Foredrag af Direktør *Rink*, fremdeles holdt Viceadmiral *Steen Bille* et Foredrag „Fra Nikobarerne“ (se S. 31), og til Slutning fremviste og forklarede Prof. *Erslev* nogle Kaart over „den nyeste projekterede Kanalvej igjennem Panamátangen“ (se S. 35).

Nogle Bemærkninger om de nuværende Grønlænderes Tilstand,

et Foredrag af Dr. *H. Rink*, Direktør for den grønlandske Handel.

Den Folkestamme, til hvilken Grønlønderne høre, bebor, som man véd, vidtudstrakte Lande, i hvilke paa Grund af Klimatets Strængthed endnu ingen anden Nation har kunnet leve. I smaa Samfund har *den eskimoiske Stamme* spredt sig over alle Kysterne fra Berings-Strædet til Østgrønland og Labrador, omtrent 800 Mile i lige Linje fra Vest til Øst. Dens Livsophold beror, som bekjendt, paa Sælhundefangst ved Hjælp af visse ældgamle Opfindelser; men særlig mærkeligt er det i kulturhistorisk Henseende, at Grønlønderne endnu drive denne Næringsvej i Hovedsagen paa samme Maade som deres Forfædre for flere hundrede, ja vi kunne godt sige for over tusende Aar siden. De Hjælpemidler, som de have faaet gjennem Evropæerne, have intet Udslag gjort, og i de 150 Aar, i hvilke Danmark har staaet i Forbindelse med dem, have vi næppe bragt dem et eneste Skridt videre i den Industri, uden hvilken Grønland, i al Fald i vore Tider, vilde være, saa at sige, ubeboet.

Paa begge Sider af Grønland, ude paa det store Hav drive flere Nationer en Sælfangst fra Skibe, den saakaldte *Robbefangst*, som er ganske forskjellig fra Grønløndernes. Den beror paa, at Dyrene aarlig til bestemt Tid søge sikre Tilflugtsteder, hvor de kunne føde og opdrætte deres Unger. For da at undgaa deres Fjender forlade de Kysterne og opsøge Drivisen paa det store Hav. Her ligge

de i tætte Skarer paa store Isflager i Marts og April, naar den tiltagende Solvarme tillader de spæde Ungers Opdrættelse. Men her er det ogsaa, at Robbefangerne opsøge dem og ihjælslaa dem i hundredevis med Køller, og det skal være helt ynkeligt at se, hvorledes de ellers saa sky og aarvaagne Dyr ved Omsorgen for deres Unger ere blevene halvtamme og give sig til Pris for deres Angribere.

Imedens denne Robbefangst snarere kan lignedes ved en Slagting af tamme Dyr, er derimod *Grønløndernes Fangst* en Jagt i egentlig Forstand, i det de opsøge Sælhundene, naar de atter have spredt sig og trække langs Kysterne enkeltvis eller i mindre Flokke og ere blevene forsigtige og hurtige som andet Vildt. Foruden en Jægers Snille og Behændighed udfordrer denne Jagt Eyne til at kunne færdes paa Havet i det barskeste Klima, som Mennesker overhovedet leve i. Til dette Øjemed have Eskimoerne opfundet Kajakken og Hundeslæden, som begge have vist sig saa hensigtssvarende, at vi med al vor Industri end ikke have kunnet finde paa at gjøre den allerringeste Forbedring ved dem. Det samme gjælder om de sindrige Kastevaaben, som Grønlønderen ogsaa bruger til sin vigtigste Sælfangst. Vel skydes der nu mange mindre Sælhunde med Riffel, men med den oprindelige Harpun fanges endnu de større Sæl-

hunde, som alene afgive Skind til Baade og Kajaker, og naar alt kommer til alt, er det et Spørgsmaal, om Skydevaaben ikke har lige saa meget skadet som gavnet Grønlænderne.

Naar vi sammenligne Udbyttet af Grønlændernes *Sælfangst* i et helt Aar med Robbfangsten fra Skibe i ganske faa Uger af Marts og April, bliver den kun ringe. Østen for Grønland, omkring Spitsbergen dræbes der aarlig omtrent 200,000 Sælhunde; Vesten for Grønland, ved Ny-Foundland, har Fangsten været endnu rigere, og i Aaret 1873 dræbtes der her 500,000 Sælhunde. Indbyggerne i det danske Grønland beløbe sig til rigelig 9,500 Indfødte og 200 Evropæere. Det, som disse skulle leve ved, er en Fangst af 90,000 Sælhunde, som tilvebringes af rigelig 1500 Sælfangere, foruden hvilke der endnu findes 500 Drengene og voksne, som vel ro i Kajak og fiske, men som ikke kunne harpunere en Sælhund.

Efter denne Beregning falder der i Gjennemsnit 60 Sælhunde aarlig paa hver Jæger. — 60 Sælhunde i et helt Aar lyder jo kun smaat, men ikke mange have nogen Forestilling om, hvor stort det Arbejde er, ved hvilket de bringes til Veje. En Kajakmand maa, som bekendt, være saaledes udrustet og øvet, at han i sit spinkle Fartøj kan redde sig i den højeste Søs. Han sidder ligesom i et vandtæt Hylster lige til Ansigtet og maa kunne taale, at Søen bryder over ham, ja endog kæntrer ham. Ved Hjælp af sin Aare skal han kunne svinge sig paa ret Kjøel igjen, naar han ved Kæntringen er kommen til at staa paa Hovedet, i Vandet med Bunden af Kajakken opad. Men mange kunne ikke udføre dette Kunststykke og maa i saa Tilfælde drukne, hvis ingen kan ile dem til Hjælp. Desuden maa man huske paa, at en ubetydelig Rift i Kajakkens Skindbetræk kan bringe den til at synke, da Manden i Reglen ikke vil kunne faa Lækken stoppet uden at kunne stige ud af Kajakken.

Den største Fare ligger dog i Brugen af Kastevaabenet, Harpunen. Grønlænderen dræber Sælhunden ved en Fremgangsmaade, der svarer til Hvalfangernes, naar de dræbe Hvalen. Begge kaste først Harpunen, hvis Spids paa Grund af sine Modhager bliver siddende i Dyret, naar den først er trængt ind i dets Spækklag. Men Harpunen alene kan hverken dræbe Sælhunden eller Hvalen. Den skal kun udmatte Dyret ved at hindre det i at undløbe for hurtigt. Naar det saa er bleven roligere i sine Bevægelser, nærmer man sig og dræber det med Landsen eller Lændseren. I dette Øjemed er Harpunen forbunden med en lang Line, som det trufne Dyr slæber med sig i rivende Fart. Men her er nu den Forskjel, at medens Hvalfangerne blot fire paa Linen, men for Resten beholde den i deres Baad, har Grønlænderen Linen fast-

gjort til en udpustet Blære, som han hurtig kaster ud, hvorpaa Sælhunden løber afsted med den. Sker dette ikke behændigt nok, men saaledes at Linen bliver uklar og faar fat i Kajakken, vil Sælhunden ved sine voldsomme Bevægelser kæntrer denne, og Redning ved egen Hjælp er i dette Tilfælde næsten umulig.

Man maa nu heller ikke tro, at om Vinteren Slæden i Reglen kan bruges i Steden for Kajakken; dertil er det sikre Islæg alt for sparsomt. Paa de fleste Steder findes der i den største Del af Vinteren, for ikke at sige altid, noget aabent Vand, og Kajakfangst i den strængeste Kulde er derfor ganske almindelig. Men saa forøges dens Vanskeligheder i en uhyre Grad: alle de Redskaber, som det gjælder om at bruge saa behændig, overises let, og naar en pludselig Storm falder paa, har Kajakmanden nok at gjøre med at passe sin Aare. Ikke et Øjeblik kan han beskytte sit Ansigt med Haanden imod den skærende Kulde, og, hvis Vinden er imod, maa han som oftest give tabt og søge det nærmeste Land.

Men her har Vinteren ogsaa lagt Hindringer i Vejen, i det Strandbredden, som overskylles ved Højvande, beklædes med den saakaldte „Iskant“, der ved Lavvande frembyder en glat og stejl Væg paa flere Alens Højde. Lykkes det ogsaa at komme i Land, er en ubeboet Ø i Grønland, ved Vintertid kun et tvivlsomt Tilflugtsted, med mindre man fører en god Forsyning med sig. — Hvori bestaar en Kajakmands Forsyning? Vi maa erindre, at han er saaledes udrustet, at han, naar han møder Forhindring af Is, maa kunne stige ud og vandre til Fods, i det han tager hele sit Fartøj under den ene Arm og holder sin Aare med den anden. En Stump Spæk og lidt Tobak er hele hans Bagage, og mere gjør han ikke Fordring paa. Hans Klædning er nærmest beregnet paa Kajakken, som, naar den er i Vandet, er omgivet af en Temperatur, der kun er lidet under Frysepunktet. Undgaar han at blive vaad, kan det endda gaa an; men ved en Landgang, der er iværksat under saa vanskelige Omstændigheder, er han let udsat for at blive gjenneblødt. Saa staa han da der i 16 til 20° Kulde med stormende Vejr, i sine tynde Klæder, der fryse stive paa ham. Kan han kradse lidt Lyng eller Mos frem under Sneen, stopper han det ind under sine Klæder og søger Læ ved at omgive sig med Sne. Men hvad hjælper det alt? Naar Uvejret vedvarer og Natten tilmed falder paa, synker han snart sammen, og Kulden faar da Magt over ham.

Dette var Ulæmpene ved Storm og stræng Kulde; men naar en Kajakmand overraskes af tykt Snefald og stille i saadan Kulde, kan det være lige saa galt. Saa fryser Søen pludselig omkring ham, han ligger lige som omsvøbt af Is, og inden den bliver stærk nok til at bære

ham, kan hans Kajak være ødelagt eller han kan være ihjælfrossen. For nogle faa Aar siden hændtes dette i Sydgrønland med en voksen og en Dreng. Drengen frelstes paa en vidunderlig Maade, i det han efter at have opholdt sig hos sin Ledsager, indtil denne var uden Livstegn, midt om Natten krøb ud paa den nye Is; han fik Kajakken op og skød den foran sig, idet han krøb paa Maven, indtil han naaede aabent Vand; han slap nu atter ud i Kajakken og kom lykkelig hjem.

Det kunde maaske eksempelvis give et anskueligt Billede af Grønlandernes Jagtliv, at høre hvad en Grønlander selv skriver derom. Af saadanne *Beretninger*, som jeg jævnlig har modtaget, skal jeg tillade mig at meddele en fra Kangamiut i Sydgrønland i Aaret 1866. Den handler dog kun om ganske almindelige Hverdagsbegivenheder fra den sidstforløbne Vinter. Med nogle Udeladelser lyder den i Oversættelse saaledes:

Den første Skræk, vi havde, var, at den 2den Oktober forsvandt en overordentlig duelig ung Kajakmand, Frederik Hosias. Han blev aldrig funden. Længe derefter opdagede en Kajakmand noget svømmende paa Vandet, som han ansaa for Lungerne af et Menneske.

Den 12te December gik Kajakkerne ud i dejligt Vejr med svag Østen. Men til Søs tyknede det til, og hen ad Aften udbrød en pludselig Nordveststorm med Sne, saa at man ikke kunde se Haand for Øje. Børnene, som løb omkring uden for Husene, vare pludselig vildfarende, og man kunde kun finde dem efter deres Skrig. Da ingen Kajakker endnu vare hjemkomne, frygtede jeg meget for de unge, som ikke kunde rejse sig (nemlig under Kæntring). Men imedens jeg endnu gik ude, skimtedes de pludselig gennem Snefoget. De havde været saa heldige netop at træffe vor Havnemunding. Men de rigtige Sælfangere kom først senere om Aftenen, den ene efter den anden; tre af dem med Sælhundene. Nogle kom til Land paa andre Steder i Omegnen, og kunde saa først derfra finde hjem. Seth Egede var i Snetykningen først kommen til vor Ø fra Bagsiden, og da han saa roede langs Land, stødte han lige paa Gajus, der, helt forkommen af Kulde, var flygtet ind i Hulen af et Isfjæld; det var en maadelig Kajakroer. Nu fulgtes de ad og slap lykkelig hjem. Omsider savnedes kun Adam. Han kom først hjem den følgende Dag, og fortalte, at han havde forfejlet vor Ø, og var roet lige over til Fastlandet; under Vejs brød Søen over ham og rev to Gange Aaren ud af hans Haand. Da maatte han kaste Vanterne, men med de blottede Hænder kunde han ikke ro tilbage mod Vinden, og han havde derfor maattet flygte til vore østlige Naboer.

Den 9de Februar blev en Kajakmand borte paa

vor Naboplads. Man mente, at han maatte være bleven knust af et Isfjæld, eftersom det var smukt Vejr den Dag, da han forsvandt.“

Dette var den første Del af Beretningen; den øvrige drejer sig om Hvalrosfangst, der forefalder netop ved Kangamiut, men for Resten er sjælden i Grønland. Der skrives, at den 25de Februar vare 6 Kajakmænd: Isak, Mads, James, Jens, Seth og Adam ude i Følge og havde faaet en Hvalros; men der udbrød en haard Østenvind, og da det lakkede hen ad Aften, kunde de ikke slæbe Hvalrossen hjem mod Vinden. De bragte den derfor ud til en lille Ø, hvor de vilde skære den i Stykker og lægge den paa Land. Men her kom de i stor Nød, da Stormen gik om i Syd og Vest og satte en uhyre Brænding om Øen. Hvalrossen skylledes bort, og der syntes paa hele Øens Omkreds ikke at være en eneste Plet, fra hvilken man kunde komme til Søs. Under saadanne Omstændigheder kan det nemlig være lige saa vanskeligt at slippe bort fra Land gennem Brændingen som at lande, efter som Kajakken kan slaas itu mod Klipperne, inden man faar sat Fart paa den. Kajakmanden maa lade sig skubbe eller næsten kaste ud ved andres Hjælp og i det samme være rede med sin Aare, inden Brændingen kaster ham tilbage paa Land. Imidlertid indtraadte nu tillige en af disse voldsomme Omskiftelser i Temperaturen, som vi i det forrige Møde hørte en interessant Forklaring paa, i det Vinden fra Østen med Mildning gik gennem Syd med stærk Regn om i Nordvest med pludselig streng Frost. Hele Natten sad Mændene sammenkrøbne, gjennemblødte og overstænkedes af Brændingen. Saa skriver min Korrespondent videre:

„Alligevel, saa længe det var mørkt, følte de næsten ingen Angst; men ved Daggry begyndte de at blive betænkelige, da Vinden var nordvest med Kulde, og da det ikke var muligt at komme til Søs for Brænding. Da de begyndte helt at betages af Kulde, gik de endnu en Gang Øen rundt og fik Øje paa en eneste Plet, hvor de troede at kunne støde fra Land. Derpaa hentede de deres Kajakker, og Mads var den første, som satte sig i Kajak, lod sig støde ud og slap lykkelig til Søs. Den næste, Isak, blev ved et Fejlgreb kastet paa Hovedet ud i Brændingen, men rejste sig paa ret Kjøel og klarede ligeledes Land. Men da den tredje skulde skubbes ud, brød en svær Sø over ham og den, der holdt hans Kajak; kun ved at gribe i en Klipperevne lykkedes det den sidste at redde sig selv og ham fra at bortskyllles. Derover tabte de Modet og turde ikke vove Forsøget mere. Men Mads og Isak roede bort, og da de kom hjem, fortalte de, at da de havde vendt deres stakkels Kammerater Ryggen, havde de af Medynk givet sig til at græde. Men de

efterladte følte nu, at det blev værre og værre med dem, da alle deres Klæder vare stive af Frost, og de lavede sig en ynkelig Mur af Sne, og søgte lidt Mos frem under Sneen og stoppede det ind under deres Klæder. Medens Jens, Adam og James forbleve der, gik Seth endnu en Gang rundt Øen, og da opdagede han en Revne, som endte med en Bratning, der gik lige ned i Søen. Hvis man nu gled ned ad den, vilde man styrte paa Hovedet i Vandet; men ved Højvande lod det sig maaske gjøre. Han gik da tilbage til de andre, og da de vendte sig om til ham, siger han, afgave de ret et bedrøveligt Syn. Men han opmuntrede dem og bad dem, at de dog skulde komme og se. Da de derpaa skulde bringe deres Kajakker derhen, formaaede de ikke mere at løfte dem, men slæbte dem efter sig hen ad Klipperne, og de mistvivlede om, at de vilde have Kraft til at rejse sig paa ret Kjøl igjen, hvis de kæntrede. Da de nu kom til deres Indskibningssted, gøs de ved at betragte det. Paa den ellers helt utilgængelige Klippekystr var der denne eneste lille Plet med en Rende, lige som afpasset efter Kajakkens Bredde. Kajakkens Kjøl passede nøjagtig i den, saa Kajakken ikke kunde hælde til nogen af Siderne. Alligevel vare de enige om at finde det meget betænkeligt; men saa begyndte de igjen at snakke sammen saaledes: hvis de overnattede her paa Øen igjen, vilde de ikke beholde Livet, og om de døde paa Øen eller paa Havet, kom jo ud paa et. Derpaa var Seth den første til at sætte sig i Kajakken paa Toppen af Klippen, lod sig glide ned gennem Renden og faldt i Vandet. Han slap heldig til Søs, kun tog hans Kajak noget Vand, eftersom han ikke havde spændt sin Pels fast nok. Derpaa slap ogsaa Adam og James ud, men Jens lode de være den sidste, fordi han ikke forstod at lrejse sig under Kæntning uden andres Hjælp. Og da de nu alle roede af Sted, talte de med hverandre om deres Lykke, og de følte, at de bleve varme i Kajakkerne, og naaede hjem om Aftenen i tykt Snefog.

Saaledes lyder Grønlænderens Beretning. Mandtalslisterne vidne ogsaa om Sælfangstens Fæder. De udvise, at af Grønlands 2,000 Kajakroere og Sælfangere i Gjennemsnit 30 aarlig omkomme under Udførelsen af deres Gjærning; 23 nævnes som druknede i Kajak, hyppigst vistnok ved at drages ned af harpunerede Sælhunde, og for Resten ved pludselige Storme, ved at klemmes imellem Drivis eller knuses af kalvende Isfjælde. Resten ere faldne gennem Isen, drevne til Søs med den o. s. v.

Det er jo indlysende, at en Mand, der skal opnaa Duelighed i denne Næringsvej, maa have begyndt at uddanne sig dertil i sin tidligste Barndom. Dette forudsætter, at Forældrene anse det for deres første Pligt imod

Barnet at oplære det deri, og at Drengen under sin Opvæxt videre ansføres dertil af sine Omgivelser. Fordum da denne Kunst var den eneste Vej til Velstand og Anseelse, kan man forstaa, at den kunde trives. Men efter Evropæernes Bosættelse, da, som en Missionær skrev for 100 Aar siden, den daarligste fremmede ansaaes for bedre end den bedste Grønlænder, og det nu endog er kommet saa vidt, at den indfødte, som tjener hos Evropæerne, i Anseelse staar over den, som driver sit frie Erhverv, maa man undres over, at en saa besværlig og farlig Næringsvej, der udfordrer saa lang Uddannelse, endnu kan bestaa.

Naar man klager over, at saakaldte Naturfolk ikke kunne bringes videre i Kultur paa Grund af deres haardnakkede Vedhængen ved nedarvede Skikke, maa man for Grønlændernes Vedkommende erindre, at det netop er Traditionens Magt, som holder Sælfangsten og dermed deres Samfund vedlige. Jagtlivets særegne Tiltrækningskraft hjælper vel ogsaa med; men den umiddelbare Nød kan ikke være Drivfjeren, da Drengen jo maa begynde at uddanne sig adskillige Aar, inden han skal til at erhverve noget. Udsigten til ved Ejendoms Erhvervelse at sikre sin Stilling er ogsaa kun daarlig for Sælfangeren paa Grund af Vedtægterne for et vist Fælledskab om Jagtens Udbytte. Vel er der nu indtraadt en vis Mellemtilstand mellem de gamle Vedtægter og et Forsøg paa mere sondrede Ejendomsforhold. Men Sælfangeren, som paa denne Maade søger at komme til Velstand, møder saa mange Vanskeligheder, at han tidligere eller senere giver tabt, og sørgeligt er det at se, hvorledes saadanne, af deres Kreds saa højt fortjente Mænd, for saa vidt de ikke omkomme under Udførelsen af deres Gjærning, ofte ende deres Liv i den dybeste Elendighed.

Endnu er den mærkelige Sorgløshed, hvormed Befolkningen i den gode Aarstid gaar den trange Vintertid i Møde, det aldeles fremherskende Træk. I en vis Del af Aaret har man det fede, nærende Sælhundekjød, medens man til andre Tider maa hjælpe sig med magre Fisk, Muslinger og Tang. Men dertil kommer desuden, at man i den fede Tid tillige har Fugleæg, Renkjød, Lax, Bær og andre Retter at skifte med, og desuden bedst Raad til at købe fremmede Varer, navnlig Kaffe og Brød. Naar Fiskediæten indtræffer, eller naar man lever, som det udtrykkes paa grønlandsk, „havende Ulke til Sælhunde“, har man tillige Kulden at kæmpe med. Alligevel lever man aarlig paa ny i den gode Tid, som om denne ingen Ende kunde faa, og denne Stigen og Dalen i Velstand i Aarets Løb er paa mange Steder ligesaa regelmæssig som Flod og Ebbe i Døgnnet.

Det kunde give et ret oplysende Indblik i Grøn-

lændernes Tilstand at se, hvad en Familie paa 5 Personer i Gjennemsnit aarlig har at leve af, og hvorledes dens Forbrug er fordelt paa de forskjellige Fornødenheder. Et saadant Gjennemsnit har i Grønland mere at sige, fordi der er mindre Forskjel paa Familjernes Kaar end i civiliserede Samfund. Jeg har opstillet en saadan *Beregning* efter de seneste Oplysninger og skal her tillade mig at meddele dens Resultater.

Naar man, hvad der rigtignok er det vanskeligste ved Beregningen, ogsaa anslaa Grønlandernes Forbrug af deres egne Produkter i Penge og efter nogenlunde sandsynlige Priser, har en Familie paa 5 Personer aarlig 280 Kroner at leve af. Omtrent Halvdelen eller 136 Kr. udgjør deres egne Produkter, nemlig 6000 Pd. Kjød og Fisk, 2 Tønder Spæk eller Tran, 26 Sælskind, foruden Fugleskind, Bær, Flydebrænde o. s. v. Den anden Halvdelen, 144 Kr., er den egentlige Pengeindtægt, der forbruges saaledes: 106 Kr. til, hvad der mere eller mindre for Grønlanderne er Luxus, nemlig Proviantsorter: 38 Pd. Kaffe, 26 Pd. Sukker, 170 Pd. Brød, 31 Potter Ærter og Gryn m. m., og 10½ Pd. Tobak. Dernæst kommer et Beløb af 24 Kr. til Beklædningsgenstande, navnlig 50 Alen Bomuldstøj. Saa først komme de vigtigste Fornødenheder, og hvad der anvendes paa disse er rene Ubetydeligheder, nemlig 6 Kr. til Skydevaaben, Krudt og Bly, 3 Kr. til andre Fangeredskaber, 3 Kr. til Køkkentøj, Redskaber o. s. v., og endelig ikke mere end knap 2 Kr. til Materialier til Husenes Forbedring.

De ugunstige Forestillinger, man af denne Liste faar om Grønlandernes Økonomi, bekræftes desværre ved de sidste 30 til 40 Aars Erfaring, ved hvilken det har vist sig, at det afgjort er gaet ned ad Bakke med deres Velstand. Den Omstændighed, at de anvende en saadan ren Ubetydelighed paa deres Huses Forbedring svarer ganske til deres Boligers Tilstand, der maaske snarere maa siges at være forværret end forbedret. Noget lignende gjælder om Klæderne, der ere slette og utilstrækkelige. Tyndt Bomuldstøj bruges i Steden for Skind, og man kan se Grønlandere klædte som Sydevropæere og ikke som Eskimoer. Der synes tillige at have udviklet sig en temmelig udbredt Sygelighedsspire hos dem, som kunde vække Frygt for, at den, hvis den fik Lov til at voxe, i Forbindelse med slette Boliger og Klæder vilde medføre deres Ruin og med det samme gjøre Grønland ubeboet.

At det slet ikke skulde være muligt at forebygge en saadan Eventualitet, kan jeg dog aldrig tro, naar jeg ser hen til den Sejhed, som den lille Befolkning hidtil har vist, og de gode Kræfter, som endnu findes iblandt dem. Jeg skal dog hverken dvæle videre herved eller ved Grundene til de omtalte Onder, men indskrænke

mig til et Par Bemærkninger i Anledning af den Vægt, man undertiden hører lagt paa Grønlandernes Vankundighed og Overtro, samt Nødvendigheden af bedre Undervisning.

Det er indlysende, at den samtidig med Kristendommen indførte *Oplysning* til en vis Grad maa vedblive at være en Drivhusplante i Grønland. Vi fremmede, ved hvilke den endnu bestandig skal vedligeholdes, ere jo i Opdragelse og Tankegang fuldstændige Modsætninger til de indfødte. Den værste Hindring for den fremmede Oplysnings Udbredelse er ikke det grønlandske Sprog, hvor vanskeligt det end kan være; det er derimod den Mængde Forestillinger og Begreber, der ere os lige som medfødte, men Grønlanderen helt fremmede. Det er visselig ikke let at sætte sig ind i et Menneskes Tankegang, der er opdraget som Grønlander, i disse fattige Huse paa Polarhavets Kyster og med Grønlands tarvelige Natur for Øje; men saa meget kan man dog indse, at det maa være en vanskelig Opgave at omdanne, selv de simpleste af vore Skrifter saaledes, at de blive ret titalende for Grønlanderne. Næsten paa hvert Blad forudsættes der Kundskaber om Natur- og om Samfundsforhold, som hos os hvert Barn har for Øje, men som for Grønlanderen først skulle forklares.

Naar man tager Hensyn til de mange Vanskeligheder, som Undervisningen i Grønland har at kæmpe med, maa det, som paa Skolevæsenets Omraade hidtil er udrettet, vist anses for ret tilfredsstillende. Det maa betænkes, at det allerede tidlig lykkedes at faa indfødte til som Kateketer at varetage den nødvendige Undervisning og Gudstjeneste paa de mange vidt adspredte Bopladser, som i Gjennemsnit ikke have mere end 50 Indbyggere hver. Saavel Læsning som Skrivning maa siges at være ligesaa almindelige Færdigheder i Grønland som i de mest oplyste Lande. Og saa har man ladet Grønlanderne bevare deres Sprog uforandret. De Bøger, som ere trykte i det, omfatte, naar man slaar Smaaskrifter sammen, vel saa meget, som kunde udgjøre 50 almindelige Bind. Denne Literatur bestaar af: Bibelen i 4 eller 5 og Salmer i 3 eller 4 Bøger foruden mindre Hefter, 16 til 20 Bøger af forskjelligt andet religiøst Indhold, henved 10 Bøger i almindelige Skolevidenskaber, 12 til 16 Bøger til Underholdning, foruden en Række Aargange af et Tidsskrift af blandet Indhold.

Men uagtet der læses ikke saa lidt i de grønlandske Huse, er dog alt, hvad vi saaledes kunne byde de indfødte for fremmed til at kunne afgive nogen tilfredsstillende Aandsføde for dem. Alt udfordrer mere eller mindre Forklaring og Eftertanke, og derunder gaar meget af den Virkning, som det skulde have paa Fantasiens eller

Følelsen, tabt. Det er derfor, at Grønlænderen heller ikke kan undvære sin gamle Digtekunst, som væsentlig bestaar i Æventyr og Sagn, og med disse følger saa atter *Overtroen*. Det maa betænkes, at hverken de fremmedes Formynderskab eller Nød og Trang nedtrykke et saadant Jagtfolk paa lignende Maade, som haardt Arbejde og Næringsсорger kunne nedtrykke uformuende Samfundsklasser i andre Lande. Grønlænderen staar endnu bestandig paa egne Fødder i den daglige Kamp med de naturlige Farer ved Livsfornødenhedernes Tilvebringelse. Denne vedligeholder en vis selvstændig Tænksomhed, om end paa et snevert Omraade. Hans Indbildningskraft fordrer Næring, og hvad Under da, at han sysselsætter sine Tanker med de gamle Sagn, der gjøre de Egne, i hvilke han skal færdes, tiltrækkende og mindeværdige for ham. Den Ensomhed, han møder overalt, hvor han strejfer omkring, leder ham til at opdage og gruble over mange Særsyn i Naturen, og Jagtlivets Omskiftelser nære hans Forkjærlighed for det fantastiske og søventyrlige. Ja, jeg tør paastaa, at ogsaa mangan Fremmed, som har foretaget Vandringer i dette vidtstrakte Bjergland, er bleven greben af lignende Fornemmelser som de, der have foranlediget de indfødte til at befolke det med overnaturlige Væsener. I disse store Dale, i disse mennesketomme Egne spørger man ubevidst sig selv, om de dog ikke ere skabte til Beboelse. Og det er jo intet Under, at Kajakmanden henfalder til lignende Tanker paa Havet, naar han færdes i dets Taager, imellem dets Isfjælde, Skær og Brændinger.

De Fostre af Indbildningskraften, som paa denne Maade ere opstaaede, svare som oftest til Personliggjørelsen, dels af menneskelige Evner og Lidenskaber, dels og især af Naturkræfterne, navnlig for saa vidt de frembyde Farer for Mennesket. I saa Henseende kunne de altsaa ogsaa betragtes som rent billedlige og havende en vis Sandhed.

Menneskers Forsvinden paa Landet er som oftest bleven tilskrevet forskellige Uhyrer, som antoges at bebo de Bjærgtoppe, der rage frem ligesom Øer i Indlandets Isørken, hvor endnu intet Menneske har sat sin Fod. Men værst af alle de Væsener, som gjøre det indre af Landet frygtet, ere vel dog Fjeldgængerne eller de Mennesker, som paa Grund af Forurettelse ere flygtede bort fra Samfundet og antages at have bosat sig som Eremiter og ved at leve ene med Naturen have opnaaet vidunderlige Evner. „De lærte“, siger man, „at forstaa Dyrenes Tale, og fik Besøg af dem i deres Boliger. De levede i mange Menneskealdre, deres Sandser skærpedes, og de kunde løbe saa hurtig, som en Fugl flyver.“ Derfor er det ogsaa helt rimeligt, at de altid have været mange Grønlænderes Skræk; thi ingen kan noget Øjeblik være sikker for dem, og de ere liv-

agtige Billeder paa Angeren og den onde Samvittighed hos dem, der have forurettet de forsvundne, og som derfor hverken kunne finde Ro Dag eller Nat.

De Farer, som Kajakmanden er udsat for, og den beskyttende Haand, han stoler paa, ere billedliggjorte i de gode og de onde Kystaander, Ingnersuit, der bo i Klipperne langs Strandbredden, men for Resten bruge Kajakker ligesom Grønlænderne. De onde drage ham ned til sig og holde ham i pinligt Fangenskab; de gode ledsage ham, hjælpe og beskytte ham. Men der er den Særegenhed ved disse Skytsaander, at de ere usynlige, saa længe man er i deres Nærhed, men i større Frastand kunne de ses. Derfor hændes det og af og til, sige Grønlænderne, at man langt borte kan se to Kajakmænd følges ad; men naar man kommer nærmere hen til dem og skal se til, saa er der kun én. Naar man da spørger denne, hvor hans Ledsager er bleven af, véd han ikke andet, end at han har været ene hele Tiden; men saa indser han tillige, at det maa have været en af de gode Ingnersuit, som har været om ham, en af dem, der vaage over Kajakmanden, for at hjælpe ham i Farer, og at det netop er, fordi han var ham saa nær, at denne Ledsager var usynlig for ham.

Naar Grønlænderne ikke kunne undvære deres Sagn, fordi de repræsentere deres Poesi, er det vel og særlig, fordi de omfatte, hvad man kunde kalde deres Helte-digtninge. Og den Kamp, som skildres i disse, tilhører ikke Fortiden alene, men for saa vidt den gjælder de naturlige Farer, er det jo den samme, som bestaar endnu den Dag i Dag. De omtale overhovedet alt, hvad der maa synes stort og prisværdigt, og berømme saaledes ogsaa Kvinden, nemlig som den, der mildner den Raahed, til hvilken Udviklingen af de fysiske Evner alene let kan udarte, i det hun repræsenterer klog Forsynlighed, Omhu og Barmhjærtighed imod de hjælpeløse. Men fremfor alt er det selvfølgelig Fortidens store Kajakmænd eller Storfangere, som skildres, de Mænd som paa grønlandsk betegnes ved Ordet „Saperfêratat“, d. v. s. „som ikke have noget, de ikke kunne overkomme“. Nutidens Storfangere have kun ringe Ære at høste. I forrige Tider, da der herskede livligere Samfærdsel langs Kysten, blev deres Færd besungen i, hvad man i Grønland nok kunde kalde store Forsamlinger. Nu da saadanne folkelige Sammenkomster ere ukjendte, har Lovtalen over Fangsten trukken sig tilbage til de smaa Selskaber i Vinterhusene. Der lyder den endnu i de lange Aftener fra Fortællerens Mund, og vi kunne antage, at den ogsaa der endnu gjør sin Nytte ved at vække og styrke Ungdommen til den Gjærning, der endnu som før skal bære det lille isolerede Samfund.